

<< "Pagājušogad bija tā – fotogrāfijas vajadzēja sūtīt un pierādīt, ka laukā veikta minimālā apstrāde, tiešā sēja, kad tas jau bija apsēts un saaudzis," Dainis stāsta. Viņš kopj aptuveni 170 hektārus zemes, daļā audzē graudus un rapsi. Nestrādā ar precīzās lauksaimniecības tehnoloģijām, arī tāpēc nepreten-dēja uz ekoshēmām.

Jautāts, kādas metodes izmanto sējā, atbild, ka ir lauki, kurus ar, un ir tādi, kuros var iztikt bez aršanas. Iegādāta sējmašīna, ar ko var iesēt tiešā sējā, taču sēts arī tāpat – kur piemērota augsne un apstākļi. "Ja ir tādi apstākļi kā pagājušogad, kad kūla lielā mitrumā, nekāda tiešā sēja nesanāk, jo palikušas dziļas pēdas," Dainis prāto par ekoshēmu prasību izpildi. Pieļauj, ka tajās varētu būt arī kādi pārspilējumi, bet, no otras puses, par dabas saudzēšanu un ilgtspēju jādodomā.

"Ir tāpat kā ar ātruma ierobežojumu. Visiem jābrauc 90 kilometru stundā, bet kāds brauc 100 un vairāk. Mēs, zemnieki, jau neesam nekādi izņēmumi, tāpat kāds kaut ko pārkaip, bet nedomāju, ka ļoti daudz," zemkopis min, ka, piemēram, mēslojot neievēro aizsargjoslu platumu pie ūdenstilpēm, citur var redzēt, ka ķimikālijas miglojot iepūstas ne tur, kur vajag. Ne tāpēc, ka speciāli gribēja, bet nav ievērots vēja virziens, un krūmi ir apdeguši. To redzot, ir skaidrs, ka dabai tiek darīts pāri.

Kāds viņam šobrīd noskaņojums? Pērn graudus ar dārgiem minerālmēsliem izaudzēja, pēc tam pārdeva lēti, bet tādēļ sevišķi pesimistisks neesot.

Raža samazinās

Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajā sabiedrībā "Durbes grauds" sešus gadus ir lauks, kurā veic eksperimentu. Vienu daļu apstrādā tradicionāli – tajā ar un sēj, otru daļu apsēj bezaršanas tehnoloģijā.

"Visus šos gadus neuzartā daļa dod par aptuveni tonnu mazāku ražu. Šobrīd arī savairojies tāds nezāļu spektrs, kas apkarojams ar diezgan spēcīgiem un dārgiem augu aizsardzības līdzekļiem," stāsta "Durbes grauda" valdes priekšsēdētājs Sandris Bēča.

Augsni apstrādājot, daļa nezāļu aiziet bojā no mehāniskās darbības, bet nearot tās aug. Turklāt savairojušās invazīvās sugas, kas ir agresīvas, līdzīgas graudaugiem. Vajadzīgi specifiskāki, dārgāki augu aizsardzības līdzekļi, kas jālieto nezāļu apkarošanai. Duāla situācija, atzīst S. Bēča, jo lauksaimniecības zaļais kurss ir ķimikāliju lietošanu samazināt.

"Nebūt nav viennozīmīgi, ka bezaršana ir visam atrisinājums,

ka saglabāsim zaļumu un iekonomēsīm līdzekļus," turpina kooperatīva vadītājs. "Tas tiesa, ka darbi rit raitāk, sējas procesi saīsinās, var vairāk hektāru apstrādāt tajā pašā laikā; tas no-teikti der saimniekiem, kuriem jāapstrādā lielas platības. Tādā ziņā šī metode noderīgāka."

Būtisks ir jautājums par tehnoloģijām – nepieciešamās iekārtas dārgas. Pilnīgai tiešai sējai bez augsnes apstrādes nepieciešama jauna specializēta tehnika, jaudīgāki traktori, kas tehniku darbina. Daļēji augsnes apstrādei – varbūt ne.

Visvairāk piesārņo karš

Ceturrtā ekoshēma samazinās ražojošas platības. Sandris Bēča jautā – kādu iemeslu dēļ?

"Tikko piedalījos darba grupā par klimata pārmaiņām. Eiropas regulas klimata mērķu sasniegšanā jāizpilda visur Eiropā," viņš turpina. "Šobrīd Latvijā plāns, ka viens no risinājumiem ir apmežot organiskās augsnes. Līdz ar to samazinātu lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības. Apmežot ir šobrīd plāns un uzstādījums, lai varētu izpildīt Eiropas prasības emisijas samazināšanā."

Par absurdām uzņēmējs sauc idejas, ka meliorācijas grāvjiem malas vajadzētu apstādīt ar mežu, ar krūmiem. Pat nezinātājam skaidrs, ka meliorācijas iztekas ir jātira, lai neaizaug, nevis jāapstāda ar kokiem.

Emisiju ziņā jāatgriežas 2005. gada līmenī, tāpēc domā dažādus veidus, kā. Taču ar tiem izmainīs ekosistēmu, mainīsies Latvijas ainava. Zaļais kurss gan neattiecas tikai uz lauksaimniecību, tā ir tikai viena sadaļa, tā ka mainīsies daudz kas.

"Eiropas Savienība radījusi vīziju – gribam samazināt emisijas. Saprotam, ka būs jāsamazina ražošana, viss kļūs dārgāks. Bet pirmām kārtām vajadzētu apturēt lielākos piesārņotājus," S. Bēča uzskata, ka šobrīd lielākais piesārņojums ir no karadarbības. "Mēs ar vienu roku samazinām liellopu purkškus, apmežojam, bet tajā pašā laikā kara zonā uzspridzina naftas rezervuāru, raķetes aiz sevis atstāj indīgās vielas. Kara rūpniecība, kas tagad sāksies, arī bendēs dabu. Lai atjaunotu sagrautās ēkas, tāpat tā cietīs."

Vai cilvēce šobrīd izvēlējusies pareizo prioritāti, kam veltīt enerģiju un līdzekļus? Vai vispirms jāaptur kara vājprāts? – jautā durbenieks. "Mēs gribam, lai planēta kļūst zaļa, bet ar otru roku to piesārņojam. Manuprāt, šobrīd prioritāte ir miers pasaulē. Bet zaļais kurss būtu jārealizē visas pasaules līmenī vienlaikus, lai nav tā, ka vienā vietā dara, ko var, bet citur neliekas ne zinis." ▶

EKSPERTE

Tā jau ir darīts senāk

Kristīne Valujeva – Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes Meža un ūdensresursu zinātniskās laboratorijas vadošā pētniece

Lauksaimniecība un mežsaimniecība ir galvenās tautsaimniecības nozares Latvijā, tāpēc rūpīgi jāpārdomā, kā mēs šos resursus izmantojam.

Ir svarīgi pieminēt, ka vēsturiski kopējā lauksaimniecības politika veidojās, lai veicinātu pārtikas ražošanu tad, kad tās trūka, un palīdzētu lauksaimniekiem pārvarēt tirgus cenu svārstības, bet kopumā tas ir veicinājis intensifikāciju, vienlaidus lauku veidošanos, mazo saimniecību izzušanu.

Iepriekš visām valstīm bija vienādi nosacījumi atbalsta saņemšanai, tagad katra valsts ir definējusi savus nosacījumus, kas ir ļāvis atbalstā iekļaut tādas prakses, kas piemērotas Latvijas apstākļiem.

Lauksaimniecība rada siltumnīcefektu izraisīto gāzu emisijas, piemēram, minerālmēsli izmantošana rada N₂O emisijas, aršana veicina organiskās vielas noārdīšanos augsnē, liellopu audzēšana rada CH₄ emisijas. Šie ir tikai daži piemēri. Ieviešot labas lauksaimniecības prakses nosacījumus un saimniekojot ilgtspējīgi, ir iespējams gan mazināt emisijas un lauksaimniecības radīto negatīvo ietekmi uz vidi, gan arī uzlabot augsnes auglību.

Ja man jautā, ko nozīmē ilgt-

spējīga lauksaimnieciskā ražošana, es teiktu, ka tā ir nedaudz piemirsta prakse, jo mūsu vecvecāki saimniekoja ilgtspējīgi – audzēja vairākas kultūras, ievēroja augu seku, izmantoja tauriņziežus un kūtsmēslus, lai uzlabotu augsnes auglību, bija pļavas un ganības, kur ganījās lopu.

Ekoshēmas ir šo seno prakšu atdzīvināšana, lai samazinātu lauksaimniecības radīto negatīvo ietekmi uz vidi, nenoplicinātu augsnes resursus, kā arī, lai veidotu ekoloģiskās saliņas bioloģiskajai daudzveidībai. Ja mums ir vienlaidus aramzemes lauks, to būs ērti apstrādāt, bet kur palikt dzīvībai radībai? Krūmājs lauka vidū, lielais koks, akmeņu krāvums, senā viensētas vieta ir šīs ekoloģiskās saliņas.

Daudzie nosacījumi, kas lauksaimniekiem jāievēro, protams, ir sarežģīti, laikietilpīgi, atņem laiku galvenajam – lauksaimnie-

cības produktu ražošanai. Taču ir jāsaprot, ka lauksaimniecība nebūs iespējama, ja mums nebūs bioloģiskās daudzveidības, ja nebūs apputeksnētāju, ja augsne būs sablīvēta, noplicināta un neauglīga.

Ilgtspējīga lauksaimniecība nav jāuztver kā bieds un apgrūtinājums, tā vairāk ir kā iespēja. Piemēram, precīzi izmantojot minerālmēslus tieši tik, cik nepieciešams īstajā augu augšanas fāzē, ne tikai samazināsies emisijas, bet arī tiks ietaupīti finanšu līdzekļi. Veidojot sadarbību un barterus ar kaimiņiem lopu audzētājiem, kuriem nepietiek platības, lai izkaisītu visus saražotos kūtsmēslus, jau atkal būs ieguvums abām pusēm. Vienam atrisināsies problēma, kur likt kūtsmēslus, bet otrs uzlabos augsnes auglību ilgtermiņā.

Ieviešot slimību un kaitēkļu monitoringu, varbūt pārdomājot lauka novietojumu, blakus esošās kultūras, stingri ievērojot augu aizsardzības līdzekļu izsmidzināšanas laiku, ne tikai tiks pasargāti apputeksnētāji, bet būs arī izmaksu samazinājums.

Katram saimniekošanas veidam – intensīvai augkopībai, lopkopībai, integrētai saimniekošanai, bioloģiskajai saimniekošanai – ir sava vieta, bet katra lauksaimnieka uzdevums ir skatīties uz nākotni, lai augsne nepazaudē auglību, lai ir vieta bioloģiskajai daudzveidībai, lai barības ķēdēs neuzkrājas pesticīdi un neaizaug ūdenstilpes. ▶

ES DOMĀJU TĀ: PĒC KĀDIEM KRITĒRIJIEM IZVĒLATIES PĀRTIKU?

Inta Pickēna
– strādā:

– Ar ģimeni dzīvoju Anglijā, un arī šajā valstī cenas pārtikai aug. Daudz ko nevaram atļauties. Iepērkoties vienmēr skatos uz cenām, meklēju akcijas preces, bet, protams, kādu reizi gribas ģimeni palutināt. Lai ietaupītu, ēdam mājās, nevis kafējnīcās. Jā, man ir svarīgi, lai pārtika būtu kvalitatīva, vēlams, ekoloģiska, bet šie mani principi jāaskaņo ar manām iespējām jeb naudas daudzumu, kas tomēr ir noteicošais.

Ita –
liepājniece:

– Cenai ir nozīme, bet atļaujos nopirkt arī labu pārtiku. Dzīvoju prātīgi, apdomīgi, dažreiz nopērku arī to, ko sakārojas. Tam, vai pārtika ir

ekoloģiska, speciālu uzmanību nepievēršu, tas nešķiet ļoti būtiski. Man tiešām garšo zivis, un pirktu tās biežāk, bet tik daudz naudas nav.

Andželika

– strādā tirdzniecībā:
– Iepērkos, sekojot savam budžetam un tam, ko

man vajag. Dzīves situācija ir mainījusies, tagad esmu pati sev noteicēja, gatavoju tikai sev. Iepērkos un gatavoju retāk, nekā dzīvojot ģimenē. Manuprāt, lai pirktu tikai tādu pārtiku, kas bioloģiski audzēta, jābūt diezgan turīgam cilvēkam.

Sintija Zundovska –
pārdevēja:

– Pats galvenais, pēc kā izvēlos pārtiku,

ir cena. Noteikti ne tā augstākā, ko nevaru atļauties. Teikšu godīgi, ka *eko-smeko* produkti būs pēdējie, kam pievērsīšu uzmanību. Tāda šobrīd ir dzīves situācija. Ja naudas būtu daudz un liela finansiālā stabilitāte, tad es, protams, biežāk nopirktu kaut ko, kas ekoloģiski audzēts.

Dace Smāģe –
pensionāre:

– Pirmais – kas nepieciešams. Otrais – vai

šiem produktiem ir akcijas cenas jeb ko var dabūt lētāk. Nekad nepiepērku pilnu grozu, bet uz veikalu eju bieži un izpētu cenas. Tirgus skārņos pērku gaļu ar domu, ka tā audzēta Latvijā, jo jāatbalsta mūsējie. Paši dārzā izaudzējam dārzeņus.